

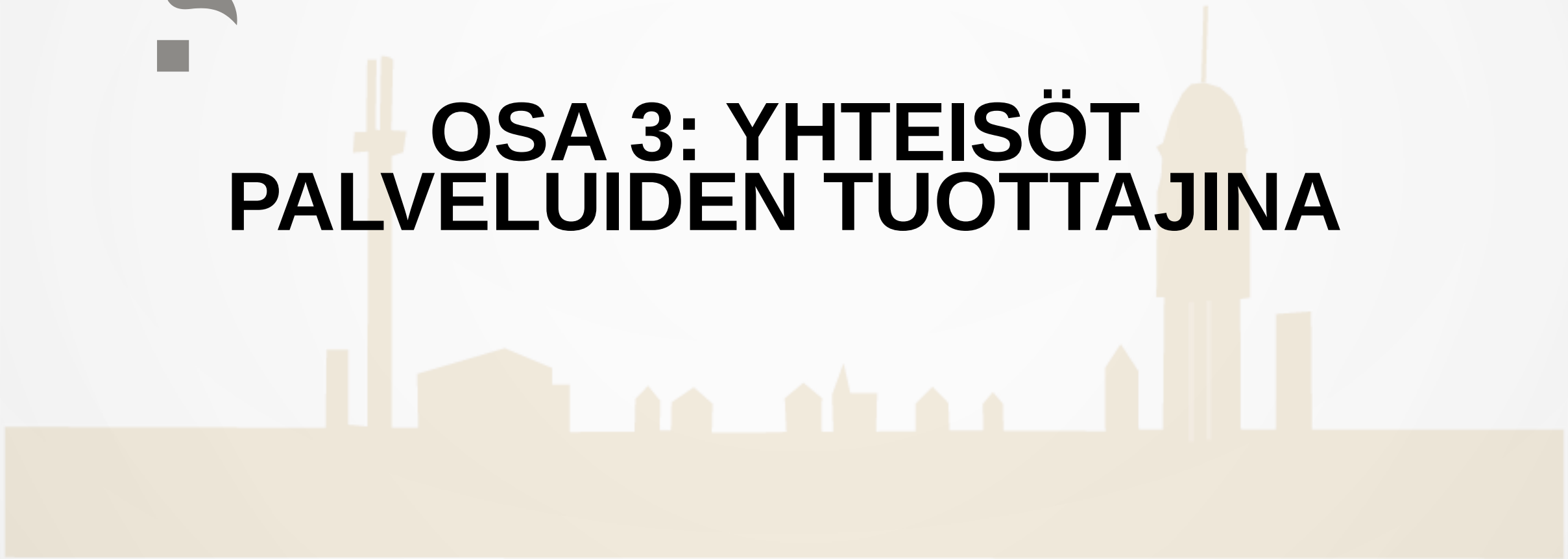
YHTEISKUNNALLISEN YRITTÄJYYDEN EDISTÄMINEN KUNNISSA

Osa 3: Yhteisöt palveluiden tuottajina kunnissa

RURAL SOLUTIONS FOR SUSTAINABLE FUTURE

OSA 3: YHTEISÖT PALVELUIDEN TUOTTAJINA

YHTEISÖT PALVELUIDEN TUOTTAJINA

Tärkeimmät huomiot

Vaihtoehtoja kylien tuottamiksi palveluiksi

Kuntien ja kylien yhteistyö palveluiden tuotannossa

Kylät palvelutuotannon kumppanina

Kyläyhdistykset palveluntuottajina

Lopuksi

TÄRKEIMMÄT HUOMIOT

- Vastaajien näkemykset kylien mahdollisuuksista palvelutuotantoon vaihtelevat laajasti: erään vastaajan mukaan *"kylät kylänä eivät voi tuottaa juurikaan mitään"*, kun taas toisen vastaajan mielestä kylät voivat tuottaa *"lähes kaikkea"*.
- Esiin nostetuissa vaihtoehdoissa korostuvat yhteisöllisyyttä, elinvoimaisuutta ja demokratiaa vahvistavat toimintamuodot. Sen sijaan kuntien lakisääteisten palveluiden tuottaminen kylien kautta koettiin monissa vastauksissa ongelmalliseksi.
- Yli puolet vastaajista kertoo, että heidän kuntansa on tehnyt yhteistyötä kylien kanssa palveluiden tuottamiseksi ja yli 80 % vastaajista näkee kylät tärkeäksi kumppaniksi kunnille palvelutuotannossa.

VAIHTOEHTOJA KYLIEN TUOTTAMIKSI PALVELUIKSI

- Vastaajat toivat esiin useita vaihtoehtoja kylien tuottamiksi soveltuvista palveluista.
 - Terveys- ja hyvinvointipalvelut (pl. sairaanhoito)
 - Hoiva-, hoito-, tukihenkilö-, kotiapu-, ateriala-, kuljetus-, asiointi- ja siivouspalvelut
 - Ikäihmisille, lapsiperheille, vajaakuntoisille
 - Ympäristöpalvelut, maiseman- ja puutarhanhoito, teiden kunnossapito, jätehuolto
 - Huolto-, remontti- ja (digi)talonmiespalvelut, ict-tuki, yhteishankinnat (esim. pihanhoitovälineet, suuremmat investoinnit, valokuitu)
 - Turvallisuuspalvelut (esim. valvonta, vanhusten turvahälyttimien päivystys), tukea poikkeusoloihin
 - Liikunta-, harrastus- ja kulttuuripalvelut, tapahtumatuotanto, nuorisotoimi, kerhotoiminta
 - Yhteisöllisyyden kehittäminen, keskustelupalvelu, kylän ”olohuone”, osallistava demokratia
 - Matkailu, kahvilat, ravintolat, asiamiesposti ja muut asiamiespalvelut, sivukirjastot, maa- ja metsätalous
 - Nuorten ja työttömien työllistäminen, kehityspalvelut, elinvoiman kehittäminen
 - Aikapankit

VAIHTOEHTOJA KYLIEN TUOTTAMIKSI PALVELUIKSI

"Kylät kylänä eivät voi tuottaa juurikaan mitään. Tarvitaan yrittäjiä kylille."

"Lähes kaikkea."

"Ylipäättään vastuu omasta lähipiiristä, niin infran kun sosiaalisten asioiden osalta. Ei kokonaisvastuu, mutta aloitteellisuus ja omatoimisuus keskiöön."

"Sådant som förr fungerade av sig själv, ex. se till att din granne mår bra, samåka till butiker eller andra ärenden osv."

*"Kylien **toimintaedellytykset** palvelujen tuottajina voivat olla hyvin erilaiset. Yleisesti ottaen palvelut, joissa on mukana vahva **yhteisöllisyys**, sopivat ehkä parhaiten kylien tuottamiksi. Tällaisia voisivat olla **hyvinvoinnin** näkökulmasta mm. ikääntyneille kotiin viettävät erilaiset palvelut, joilla tuetaan kotona asumista ja lisätään ihmisten turvallisuuden tunnetta ja torjutaan yksinäisyyttä. - - **Elinvoiman** näkökulmasta esimerkiksi maaseutumatkailua edistävät palvelut."*

*"Palvelutuotantoon kohdistuvat palvelut myös siten, että ne kohdistuvat **pysyvään** asukaskuntaan sekä myös **vapaa-ajanasukkaisiin** ym."*

VAIHTOEHTOJA KYLIEN TUOTTAMIKSI PALVELUIKSI

*"Yhdistykset voivat toimia niillä aloilla, joilla ei ole olemassa olevaa **puhdasta yritystoimintaa**."*

*"Julkisten palveluiden **täydentäminen** sosiaali- ja terveydenhuollon puolella."*

*"Kyläyhdistykset **harrastavat** toimintoja, joilla keräävät varoja toimintaansa kuten kahvi- ja ruokapalvelujen tarjoaminen erilaisissa tapahtumissa. - - hyvä kun saadaan tällainen aktiivisuus ylläpidettyä."*

*"**Palkkatukia** tai valtion rahaa kyläyhdistyksille. Näin ne voisivat **työllistää** omalta kylältä työntekijän/työntekijöitä → kylät pysyisivät **asuttuina**, matkakulut pienentyisivät. Työntekijät voisivat hoitaa vaikka omaa **vanhustaan** kokonaan ja käydä muutaman tunnin kyläyhdistykselle tekemässä työtä. **Kylätaksit** liikkeelle. Kylälle voisi perustaa virike-, siivous-, hoivapalvelutuottajan/-tuottajia, talonmiesapua, ym. nikkarointia, huoltohommia, joita taloudessa on, jos miesväkeä talosta puuttuu jne."*

KUNTIEN JA KYLIEN YHTEISTYÖ PALVELUIDEN TUOTANNOSSA

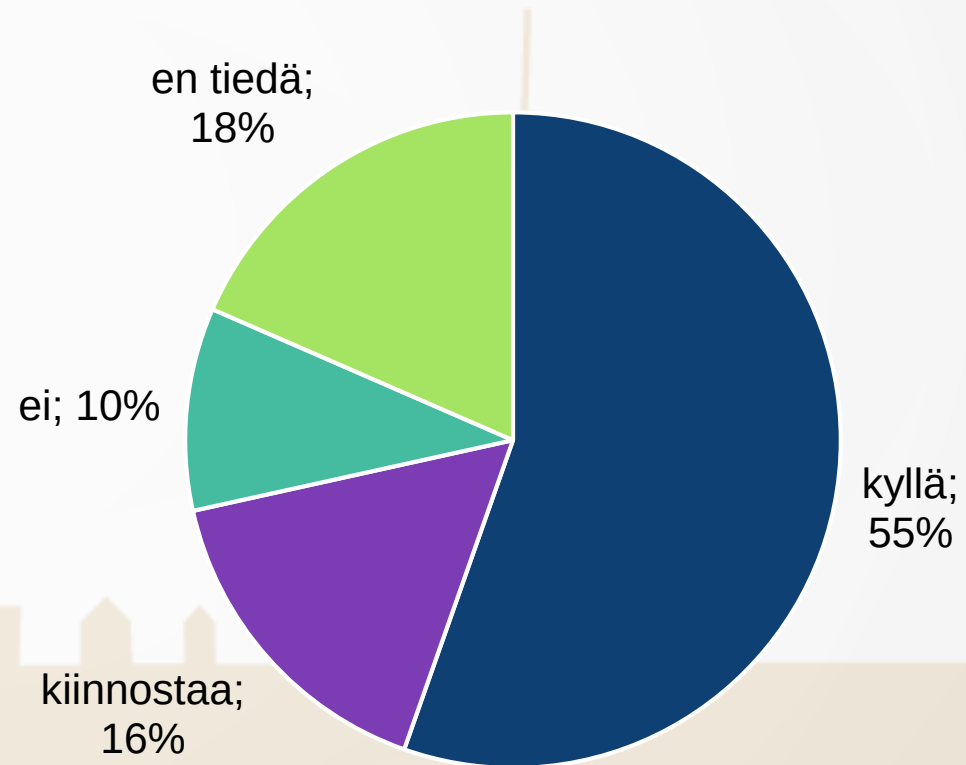
Yli puolet vastaajista kertoo, että heidän kuntansa on tehnyt yhteistyötä kylien kanssa palveluiden tuottamiseksi.

Vastausten perusteella muistakin kunnista saattaisi löytyä kiinnostusta kyläyhteistyöhön.

n*=131, N**=134

*kysymykseen vastanneiden lukumäärä

**kyselyyn osallistuneiden kokonaismäärä

KUNTIEN JA KYLIEN YHTEISTYÖ PALVELUIDEN TUOTANNOSSA: YHTEISTYÖTÄ TOTEUTTANEET

- Kunnissa on tuotettu palveluita kylien kanssa monipuolisesti.
 - Infra (esim. yksityistieavustukset, yksityisteiden hoito, vesiosuuskuntien perustaminen, valokuitu, koulujen luovuttaminen kyläyhdistyksille)
 - Poikkeusoloihin varautuminen, kylien pelastusryhmät aluepelastuslaitoksessa
 - Kylätalkkari, liikuntapaikkojen ja viheralueiden hoito
 - Päivähoitopalveluita palvelusetelin kautta, *"ruokapalvelua vanhuksille kyläkoulun yhteydessä"*
 - Tapahtumien ja tarjoilujen järjestäminen, tilojen hyödyntäminen, kulttuuri- ja liikuntapalvelut
 - Kuntouttava työtoiminta, *"työkohteiden haku ja koordinointi työttömille"*, nuorten työllistäminen
 - Matkailupalvelut, yksittäisten kohteiden kehittäminen
 - Palveluita eläkeläisille, postinjakot, apteekkipalvelut

KUNTIEN JA KYLIEN YHTEISTYÖ PALVELUIDEN TUOTANNOSSA: YHTEISTYÖTÄ TOTEUTTANEET

*"Kunta **tukee** kyläyhdistyksien toimintaa taloudellisesti, henkilöresursseilla ja tiedottamisella"*

*"Kunta **antanut tarvikkeet** ja kylät rakentaneet uimarannoille laitureja, retkeilyreiteille laavuja"*

*"Lähinnä Leader **hankkeiden** kautta on edistetty kylien ja kyläyhdistysten toimintaa sekä puitteiden kunnostamista."*

*"Yhteisiä **tapaamisia** kyläyhdistysten kanssa"*

"Ateriapalvelut kotiin, lumityöt, tuetaan yrittäjiä siivouspalveluissa, asiointipalvelut kylän kauppakeskuksiin."

"Hyvinvointi, vapaa-aika, kulttuuri, kirjasto, koulut, liikunta, tekninen toimi, ympäristöhoito vaikka missä."

*"Palveluita voi maksaa kunnan **palveluseteleillä**." (myös esim. kunnan aktiviteettiliput)*

*"Kunta on yhteistyössä kylien kanssa tehnyt mm. kylien **kehittämissuunnitelmia**, mutta paljon enemmän voitaisiin tehdä."*

*"Ja, men bara i blygsam skala och på de enskilda byaföreningarnas **initiativ**."*

KUNTIEN JA KYLIEN YHTEISTYÖ PALVELUIDEN TUOTANNOSSA: YHTEISTYÖSTÄ KIINNOSTUNEET

- Vastausten perusteella kunnista voisi löytyä kiinnostusta ryhtyä yhteistyöhön kylien kanssa palveluiden tuottamiseksi, jos
 - palveluntuottajia on kylissä tarjolla
 - kylät toimivat aktiivisesti ja itsenäisesti
 - palvelujen laatuun ja luotettavuuteen voidaan luottaa
 - palvelut ovat kilpailukykyisiä
 - byrokratia ei estä kehittämistyötä
 - löydetään hyvä ja taloudellisesti kestävä toimintamalli ja -edellytykset edistää kuntastrategian tavoitteiden toteutumista
 - toimintamalli luo ratkaisun palvelutarpeiden kasvamisen ja osaavan työvoiman vähentymisen luomiin haasteisiin
 - yhteistyötä voidaan toteuttaa ilman kunnalta vaadittavaa taloudellista lisäpanostusta
 - yhteistyöllä voidaan tukea kuntastrategian mukaista turvallisuus- ja muuta suunnittelu
 - yhteistyöllä voidaan edistää aktiivista kansalaisyhteiskunnan toimintaa.

KUNTIEN JA KYLIEN YHTEISTYÖ PALVELUIDEN TUOTANNOSSA: YHTEISTYÖTÄ EPÄILEVÄT

- Vastaajat toivat esille syitä, joiden vuoksi heidän kuntansa ei ole tehnyt tai ei ole kiinnostunut tekemään yhteistyötä kylien kanssa palveluiden tuottamiseksi.

”Ei ole tullut sellaista tarvetta esille.”

”Jos kysymyksessä on markkinaehtoinen yritys niin ilman muuta, mutta yhdistysten ei pidä toimia kilpailulla markkinalla.”

”Kunnan lakisääteisten perustehtävien hoito vaatii olemassaolevien resurssien kohdentamista niihin. Kunnan voimavarat eivät riitä muiden toimijoiden perässä vetämiseen. Kaikki kolmannen sektorin toimijat tulisi saada aktivoitumaan omatoimisesti.”

”Ei olla nähty että tulosta syntyisi ylhäältä päin ohjattuna”

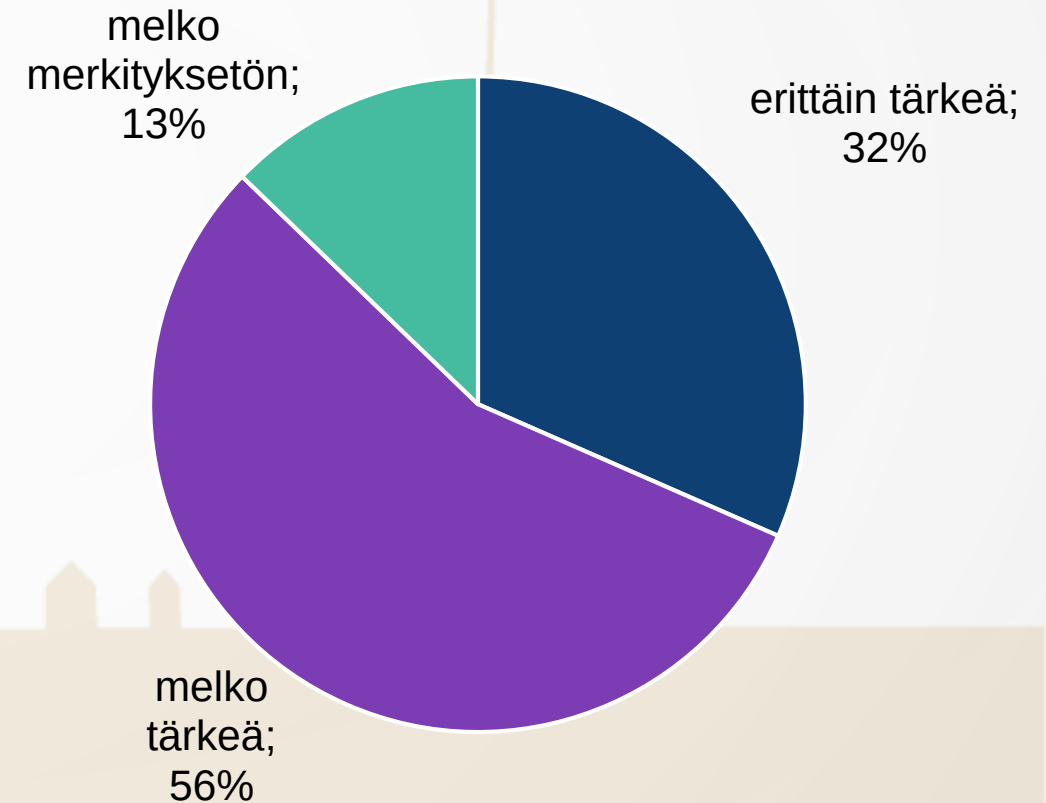
”On yritetty, ei voimavaroja.”

KYLÄT PALVELUTUOTANNON KUMPPANINA

Yli 80 % vastaajista näkee kylät tärkeäksi kumppaniksi kunnille palvelutuotannossa.

n=133

KYLÄT PALVELUTUOTANNON KUMPPANINA: ERITTÄIN TÄRKEÄ

"Kuntien rooli yhteiskunnassa on muuttunut ja muuttumassa. Tämä edellyttää, erityisesti pienissä kunnissa uudenlaisia tapoja huolehtia ja edistää kuntalaisten hyvinvointia ja pärjäämistä arjen toimissa. Kunnilla ei ole yksin taloudellisia edellytyksiä tuottaa näitä palveluja."

"Voisin kuvitella, että kylien merkitys tulee korostumaan tulevaisuudessa kunnan talouden kiristyessä (oletus tällä hetkellä, sote- yms. sekoilujen seurauksena). Kunnan talouden kriisiytyminen on todellinen uhka jo seuraavan valtuustokauden aikana, mikäli nykyiset trendit jatkuvat, sote vie rahat ja kaupungistumisen megatrendi asukkaat (lue: veronmaksajat). Yksi skenaario on, että - - kunta onkin seuraavan valtuustokauden jälkeen kylän asemassa. Tätä kehitystä haluamme torjua viimeiseen saakka. Valtuuston tahtotila on itsenäinen kunta."

KYLÄT PALVELUTUOTANNON KUMPPANINA: ERITTÄIN TÄRKEÄ

"Jos kyliä halutaan pitää elinvoimaisina, se edellyttää nimenomaan asukkaiden omaehtoista aktiivisuutta ja toimintaa"

"Resurssien täsmäkäyttöä saadaan aikaiseksi sopimalla kylien kanssa asioita!"

"Pitkät välimatkat kylien välissä tekevät mahdottomaksi esimerkiksi sen, että kunnan välineistöä/työvoimaa on joka puolella. Kunnan on siten mahdollista tukea kyläyhteisöjä palvelujen tuotannossa."

"Kunta yhteistyössä kylien kanssa tulee olla organisoiija, moottori, aiheeseen herättäjä ja innostaja. Ei tämäkään itsestään lähde lentoon."

"Kylät järjestävät merkittävän osan kunnan tapahtumatarjonnasta."

"Tärkeys tulee ko. kylän asukkaille esim. yhteisöllisyytenä, yksinäisyyden ja turvattomuuden vähentymisenä"

"- - Lisäksi ihmiset jotka tekevät työtä muiden hyväksi lisäävät myös omaa hyvinvointiaan saadessaan käyttää osaamistaan muiden hyväksi."

KYLÄT PALVELUTUOTANNON KUMPPANINA: MELKO TÄRKEÄ

"Vaihtelee kunnittain. Omassa kunnassa taajama% on 70 ja käytännössä vain yksi isompi kylä ja aktiivinen kylätoimikunta."

"Palvelutarve kasvaa eivätkä markkinat tai kunta voi yksin tähän vastata. Kylät ovat lähellä asukkaita ja kylillä tunnetaan asujaimisto ja tarpeet hyvin. Kyllä annetaan myös naapuriapua."

"Tämä samalla osallistaa kuntalaisia kunnan toimintaan ja aktivoi."

"Kylillä on vielä elinvoimaa ja tarvitsemme v 2030 mennessä 2500 työikäistä lisää, joten moni tulee varmasti valitsemaan asuinpaikkansa kyliltä."

"- - Kunta haluaa kehittää kaikkia kyliään tasapuolisesti mikä on näkynyt erityisesti laajakaistan rakentamisena kyliin. Tosin valtio on pettänyt lupauksensa osallistua laajakaistan rahoittamiseen, mikä on ajamassa kuntia kriisikunniksi. - -"

"Nyt kannattaa muistaa myös se, että hallitusohjelman mukaisesti sotepalvelut ovat siirtymässä maakunnallisesti hoidettaviksi, joten kuntien rooli soteasioissa tulee pienenemään olennaisesti."

KYLÄT PALVELUTUOTANNON KUMPPANINA: MELKO MERKITYKSETÖN

*"Osaaminen ja resurssit ovat rajalliset. Kylien palvelutuotannon **jatkuvuus** (ajalla 3-5 vuotta) on melko epävarmaa. Kunnan lakisääteiset tehtävät vaativat erityisosaamista ja koulutusta tehtäviin."*

*"Toistaiseksi palvelutuotannon tuki vaatii vahvaa **sitoutumista** ja toisaalta myös **laatuun** panostamista, jotta tukeen voidaan lakisääteisissä palveluissa myös luottaa."*

*"Palveluiden tuottamine tulee tapahtua **yhtä kylää laajemmalla** alueella / asiakaspohjalla, jotta toiminta olisi kannattavaa."*

*"Kyläyhteisöt keskittyvät kunnassamme lähinnä **yhteisöllisyyteen** ja **demokratiaan**."*

KYLÄYHDISTYKSET PALVELUNTUOTTAJINA

Suurin osa vastaajista on täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että

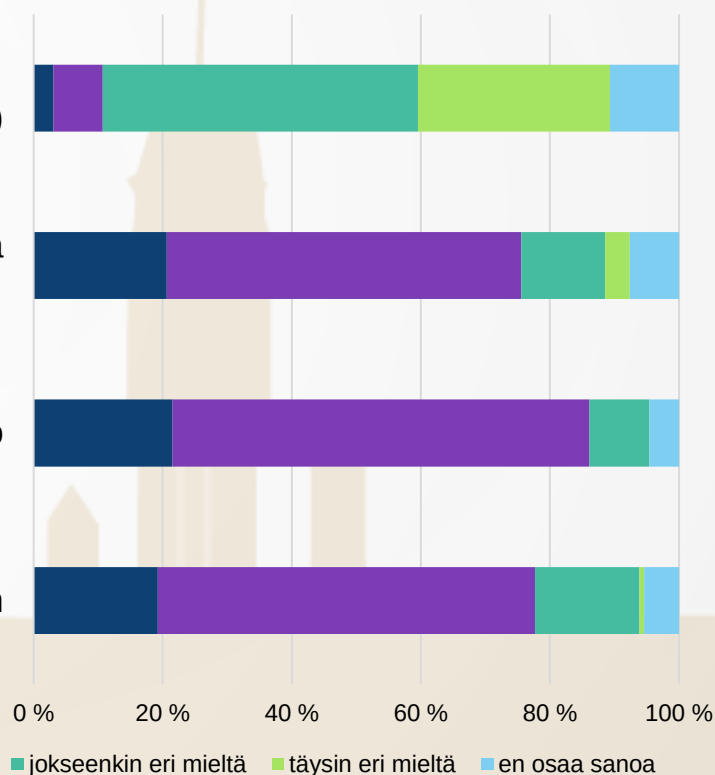
- kylistä löytyisi resursseja palvelutuotantoon,
- palveluiden tuottaminen sopii kyläyhdistysten toimintaan ja
- kyläyhdistykset voisivat harjoittaa yritystoimintaa palveluiden tuottamiseksi, myös kunnan puolesta.

Palveluiden tuottaminen ei kuulu kyläyhdistyksen toimialaan. (n=131)

Kyläyhdistys voi tuottaa kunnan puolesta palveluja. (n=131)

Kyläyhdistyksen harjoittama yritystoiminta on kiinnostava vaihtoehto palveluiden tuottamiseksi. (n=130)

Kuntamme kylissä on paljon käyttämättömiä resursseja, joita voitaisiin hyödyntää palvelutuotannossa. (n=130)

KYLÄYHDISTYKSET PALVELUNTUOTTAJINA

Näkemyseroja vastaajien keskuudessa on enemmän siitä,

- voiko kyläyhdistys tuottaa palveluita, joita myös kunta tuottaa,
- mikä taho päättää kylien palvelutuotannosta ja
- kenen vastuulla on kylissä tarvittavien palveluiden tuotanto.

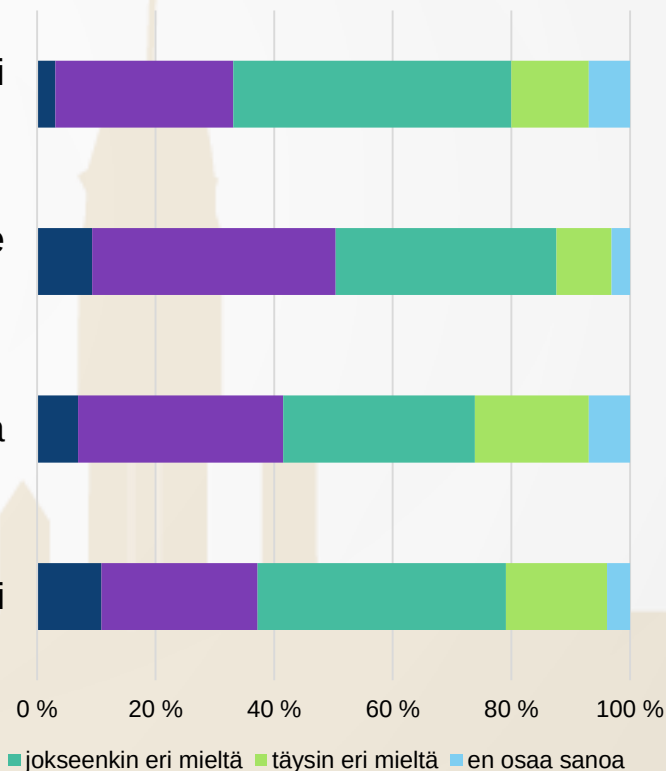
Yli puolet vastaajista kokee, että maaseudun asukkaiden aktivoinnissa ei ole hankaluuksia.

Maaseudun asukkaiden aktivointi on hankalaa. (n=130)

On kunnan vastuulla tuottaa kylälle tarvittavat palvelut. (n=129)

Kylän palvelutuotannosta päätetään kuntatason poliittisissa prosesseissa. (n=130)

Kyläyhdistys voi tuottaa vain sellaisia palveluja, joita kunta ei tuota. (n=129)

LOPUKSI

- Vastaajien näkemykset kylien palvelutuotannon vaihtoehtoista vaihtelevat laajasti: erään vastaajan mukaan *"kylät kylänä eivät voi tuottaa juurikaan mitään"*, kun taas toisen vastaajan mielestä kylät voivat tuottaa *"lähes kaikkea"*.
- Esiin nostetuissa vaihtoehtoissa korostuvat yhteisöllisyyttä, elinvoimaisuutta ja demokratiaa vahvistavat toimintamuodot. Sen sijaan kuntien lakisääteisten palveluiden tuottaminen kylien kautta koettiin monissa vastauksissa ongelmalliseksi.
- Kylien tuotettaviksi sopivia – ja tuottamia – palveluita on vastaajien mukaan lukuisia.
- Yli puolet vastaajista kertoo, että heidän kuntansa on tehnyt yhteistyötä kylien kanssa palveluiden tuottamiseksi ja yli 80 % vastaajista näkee kylät tärkeäksi kumppaniksi kunnille palvelutuotannossa.
- Useat vastaajat kokevat, että kylistä löytyisi resursseja palvelutuotantoon, palveluiden tuottaminen sopii kyläyhdistysten toimintaan ja kyläyhdistykset voisivat harjoittaa yritystoimintaa palveluiden tuottamiseksi, myös kunnan puolesta.

Kuva: rawpixel Pixabaystä

KYSELYLOMAKE

12. Mitkä mielestäsi ovat sellaisia palveluja, joita kylät voivat tuottaa?

13. Onko kuntanne tehnyt yhteistyötä kylien kanssa palveluiden tuottamiseksi?

- ☐ On, mitä yhteistyötä? Kerro lyhyesti alla olevaan vastauslaatikkoon
- ☐ Olisimme mahdollisesti kiinnostuneita, millä ehdoin? Perustelisitko vastauksesi lyhyesti alla olevaan vastauslaatikkoon
- ☐ Ei, miksi ei? Perustelisitko vastauksesi lyhyesti alla olevaan vastauslaatikkoon
- ☐ En tiedä

Perustelut:

14. Miten tärkeänä näet kylät kunnan palvelutuotannon kumppanina?

- ☐ erittäin tärkeä
- ☐ melko tärkeä
- ☐ melko merkityksetön
- ☐ erittäin merkityksetön

Perustele vastauksesi:

KYSELYLOMAKE

15. Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä:

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Kuntamme kylissä on paljon käyttämättömiä resursseja, joita voitaisiin hyödyntää palvelutuotannossa.	☐	☐	☐	☐	☐
Kyläyhdistyksen harjoittama yritystoiminta on kiinnostava vaihtoehto palveluiden tuottamiseksi.	☐	☐	☐	☐	☐
Kyläyhdistys voi tuottaa kunnan puolesta palveluja.	☐	☐	☐	☐	☐
Palveluiden tuottaminen ei kuulu kyläyhdistyksen toimialaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Kyläyhdistys voi tuottaa vain sellaisia palveluja, joita kunta ei tuota.	☐	☐	☐	☐	☐
Kylän palvelutuotannosta päätetään kuntatason poliittisissa prosesseissa.	☐	☐	☐	☐	☐
On kunnan vastuulla tuottaa kylälle tarvittavat palvelut.	☐	☐	☐	☐	☐
Maaseudun asukkaiden aktivointi on hankalaa.	☐	☐	☐	☐	☐